

שכן מתוך מדת האמת שבו, האדם מכיר בערכים האחרים, ולהיפך אם הוא דובר שקרים אז הוא יכפור בכל מזה טובה. וזו גם כן כוונת מדרש חז"ל (יומא ס"ט ע"ב, שמט נ"ה ע"א) חותמו של הקב"ה אמת. עכ"ל ולמה לא אמרו כן על האריות האחרים? אלא משל לחותם המאשר ומקיים כל דבר ומעמיד את העינים על מכונם (וראה מהר"ל, נתיבות עולם, נתיב האמת, פרק א').

(4) גם הקצור שולחן ערוך (סמן קס"ה, סעיף א') מדגיש שחינוך לאמת קודם לכל. וביותר צריכים להשגיח עליהם שלא ידברו שקרים וללמד לשונם דבר אמת. עכ"ל.

מובן מאליו שכלי החינוך הכי מעולה הוא הדוגמה האישית ולא העונש. והנה שתי דוגמאות מהגמרא:

(5) בגמרא סוכה (דף מו ע"ב) לא לימא איניש לינושא דיהיבנא לך מידי ולא יהיה ליה (לא יאמר אדם לילד, אתן לך דבר פלוני ואינו נותן לו) משום צאתי לאגמוריה שקר (שמא ללמדו שקר) שנאמר למדו לשונם דבר שקר (ירמיהו ט"ד). עכ"ל. ופשוט הדבר שכל שקר של ההורים מרגיל את הילד לשקר, ובמיוחד שקר כזה הפוגע בצפיית הילד לדבר מה, והפוגע בנימים העדינים של חוש לצדק שהוא כל כך רגישל כידוע.

(6) ועוד בגמרא יבמות (דף ס"ג ע"א): רב היתה אשתו מצרתו. כשאמר לה: עשי לי עדשים - עשתה לו פוליס, פוליס - עשתה לו עדשים. כשהגדיל חייא בנו היה מהפך לה (דברי אביו) אמר רב לבנו: השתפרה אמך. אמר לו: אני הוא שהפכתי לה (את דבריך). אמר לו: זוהי שאומרים הבראת: היוצא ממך מלמדך חכמה. אף על פי כן לא תעשה כן, שנאמר למדו לשונם לדבר שקר. עד כאן תרגום הגמרא. כמה חדושים יש כאן: שקר אסור אפילו כדי ל"הסתדר" בחיים, אפילו כדי לכבד אביו. והעיקר: אסור לשמוח על "חכמות" מסוג זה שהילד עושה, שאין לך עודוד גדול מזה, כי חכמים המה להרע (ירמיהו ד') ולא בזה חלק יעקב.

(7) גם ה"שקר החנוכי" אסור. בגמרא בבא מציעא (דף ס"א ע"ד) לומדים מהפסוק לא תגנובו (ויקרא יט, יא): לא תגנוב על מנת למיקט, זאת אומרת על מנת לצער (שי) וכך הסביר רבינו יונה בשערי תשובה שור ג'. סע' פה: "לא תגנובו ולא תכחשו ולא תשקרו" אמרו רבותינו: לא תגנובו על מנת למיקט, שלא יאמר: אגנוב כלי פלוני כדי שיצטער ונקוט בפניו ויזהר

בשמירת כליו ואחר כך אחזירנו לו. עכ"ל. לכן "הגזל  
החנוכי" אסור ומכיון שרבנו יונה הביא את כל הפסוק שגם  
בשקר נראה שהוא הדין בשקר החנוכי -

(8) השל"ה מדגיש ויגדיל לו עונש השקר אפילו בשיחה בטילה.  
אכן זו תופעה רגילה שילד משקר אפילו בלי שום תועלת  
בשבילו. לשם הנאה סתם, כדי לעורר יותר התעניינות  
בספוריו. או לפעמים משקר בלי דעת ובלי כוונה. והילד  
בונה לעצמו עולם דמיוני של שקר. ועם נגד שקר מסוג זה  
יש לחנך, כי סוף סוף בין שיהיה השקר לתועלת אלא, הרי  
זה מרחיק את הילד מאהבת האמת. מכל מקום, תועבת ה' שפתי  
שקר (משלי י"ב, כ"ב) ו"כל אורח שקר שנאתי" (תהילים קי"ט,  
ק"ח) (ועין עוד בספר טהרת הלשון והנפש לר' הודנר ע"מ  
123). ו"כן עונשו של בדאי שאפילו אומר אמת אין שומעין  
לו" (סנהדרין פ"ט, ע"ב).

(9) השל"ה הביא ספור על חסיד אחד שבשביל כל הון בעולם לא  
היה מוכן לשקר. וצריך לבדוק את הדבר: האם מותר לאדם  
לשקר כדי להרויח כסף או למנוע לעצמו הפסד. כבר ראינו  
שרב גינה את בנו על השתמש בתחבולות שקר כדי שאביו יקבל  
את המאכלים הדרושים. ואומנם אין ספק שזה אסור לפי  
ההלכה. כמו שכתוב בשולחן ערוך יורה דעה סימן קנ"ז ס"א  
בהג"ה: ואם יוכל להציל עצמו (מעבירה) בכל אשר לו (כל  
הונו) צריך ליתן הכל ולא יעבור לא תעשה, וכן הוא בשו"ע  
או"ח סי' תרנו בהג"ה: אבל לא תעשה יתן כל ממונו קודם  
שיעבור. וכן כתוב החפץ חיים כלל א' בבאר מים חיים סק"י  
לגבי לשון הרע: עיין שם ביו"ד דפסקו דאפילו על איסור  
דרבנן צריך גם כן ליתן כל אשר לו ולא לעבור עליהם,  
עיין שם בביאור הגר"א ובחדשי ר' עקיבא איגר עכ"ל.

לכן צריך ללמד לילד שאסור לשקר אפילו אם יגרם לו  
הפסד, וקל וחומר לשקר כדי להציל כבודו. ואומר בחפץ  
חיים כלל א' סעיף ז': ועל זה וכיוצא בזה אמרו חז"ל  
(משנה עדויות פ"ה מ"ו) מוטב לאדם שיקרא שוטה כל ימיו  
ואל יהיה רשע שעה אחת לפני המקום.

(10) והחפץ חיים כלל א' ס"א ובבאר מים חיים שם, מדגיש שלא  
רק שקר אסור, אלא גם כן תערבת של שקר אסרה תורה כמו  
עצם השקר. וידוע הוא דעל ידי חובה אחת שנשתנה בספור,  
נשתנה הענין כולו. ומוכיח זאת מכל הדוגמאות שנוחנת  
הגמרא שמועות (דף ל"א ע"א) לגבי הפסוק מדבר שקר תרחק  
(שמות כ"ג, ז) עיין שם היטב.

(11) והנה דוגמא להראות עד כמה חז"ל הקפידו בדרישתם את האמת. "ודובר אמת בלבב" (תהילים, טו, ב) כגון רב ספרא. מעשה ברב ספרא, שהיה לו חפץ אחד למכור, ובא אדם אחד לפניו בשעה שהיה קורא קריאת שמע ואמר לו: תן לי החפץ בכך וכך דמים. לא השיב. כסבור זה, שלא היה רוצה לתנו בדמים הללו, הוסיף ואמר: תנהו לי בכך יותר. לאחר שסיים קריאת שמע אמר לו: טול החפץ בדמים שאמרת. בתחלה שבאותם דמים היה בדעתי לתנו לך עד תרגום הגמרא (מכות כד ע"א וש"י שם על פי השאלות דרב אחאי גאון על ריחי).

(12) ואנחנו גם מוצאים בגמרא שבת (ק"ד ע"א) את "ההשקפות" של הילדים עצמם על אמת ושקר. וזה גם הדרך החנוכים שהגמרא ממליצה בעדה כדי להחדיר בילד מדת האמת. מסופר שם: אמרו לו חכמים לרבי יהושע בן לוי: באו תינוקות היום לבית המדרש ואמרו דברים שאפילו בימי יהושע בן נון לא נאמרו כמותם (והם דרשו כל אותיות מאלף עד תיו; וכך תרגום סוף דבריהם) שי"ן - שקר, ת"יו אמת. ומה הטעם שקר אותיותיו קרובות (בסדר אלף-בית: ק.ר.ש) ואמת אותיותיה רחוקות (א' תחילת האלף-בית, מ' באמצע, ת' בסוף)? שקר מצוי ואמת אינה מצויה. ומה טעם שקר עומד על רגל אחת (כל האותיות ק.ר.ש. בעלות רגל אחת) ואמת מלובנת (אותיותיה א.מ.ת. כמיין לבנה ומושבן יפה? אמת עומדת, שקר אינו עומד. עכ"ל. הילד יודע או שחייבים להסביר לו שאותיות שקר הם ביחד כי אין צריך לטרוח אחר השקר ויכול לומר שקרים כמו שירצה ולא כן האמת. הוא גם יודע שהשקר אינו קיים לעד, בן-יום היה ובן יום אבד, והאמת קיימת לנצח. כמו שכתוב (משלי י"ב) שפת אמת תכון לעד, ועד ארגיעה (רק דגע) לשון שקר. וראה אריכות דברים על זה בנתיבות עולם למהכ"ל, נתיב א', פרק א'.

(13) הבעיה הגדולה היא שלפעמים מותר לשקר ולפעמים מצוה לשקר. כגון תלמידי חכמים שמשקרים בשלשה דברים (בבא מציעא כג ע"א) באושפיזא (כדי לא לגרום נזק לחבריו) במסכתא (משום ענווה) ובפוריא (משום צניעות); או כדי למנוע בציון אחרים כמו שכניה בן יחיאל (עזרא י, ב) ושמואל הקט ורבי חייא (סנהדרין יא, ע"א). וכך מותר לו לאדם לשנות בדבר שלום (יבמות ס"ה, ב) ולמדו זאת מאחי יוסף (בראשית, נ, טז); וכך לאמר, כלה נאה וחסודה, אפילו אם זה שקר (כתובות יז, א).

הבעיה השניה היא איך ללמד לילד את מעשי הערמה המסופרים בתנ"ך, הלא רב חנוך הילד מבוסס על ספורי התנ"ך. כמו שכותב מרן הרב קוקו זצ"ל (פעולת ראייה, כרך ב', ע"מ קפב): התינוק מבין חמש עד עשר מוכן הוא בשכלו הרך בתחלת התפתחותו להרגיש את יפים וזיום של פשטי המקראות, בספוריהם ומליצותיהם ורעיונות מוסרם, המרהיבים לב בחיצוניותם, וביושר ענייניהם בטביעות המדות ונפלאות ה' וחסדיו, ולהכיר להם ערך של תכלית עכ"ל מרן הרב זצ"ל. אז איך נפגום ביושר של הילד על ידי ספורי המקרא עצמם.

(14) חז"ל עמדו על בעיה זו על ידי ספור נפלא (סנהדרין צז, א. תרגום) אמר רבא: מתחלה הייתי אומר: איך אמת בעולם. אמר לי תלמיד חכם אחד ורב טבות שמו ויש אומרים רב טביומי שמו, שאם היו נותנים לו כל חללו של עולם. לא היה משנה בדבורו. פעם אחת נזדמן למקום אחד ששמו "אמת" ולא היו יושביו משנים בדבורם, ולא מת אדם משם בלא זמנו. נשא מהם אשה והיו לו שני בנים ממנה. פעם אחת היתה אשתו יושבת וחופפת ראשה. באה השכנה ושפתה על הדלת, סבר: לאו דרך ארץ הוא (שתכנס בשעה זו). אמר לה: אינה כאן - מתו לו שני בניו. באו אנשי המקום לפניו, אמרו לו: זה מהו? אמר להם: כך לכך היה מעשה. אמרו לו: בבקשה ממך, צא ממקומנו ולא תגרה בנו מלאך המות. עכ"ל. המהר"ל בנתיב האמתי, פ"א מסביר באריכות את המשל הזה:  
"לאמת האנושית גבולות שאסור לעבור אותם. אחת מגבולות אלה היא הצניעות. אדם מוכרח לשקר בגללה אז אינו יכול לגור ב"קרית האמת".

(15) הילד אינו מקבל פשרות בין ערכים ואפילו לא סנטזות. הוא אינו אוהד ערכים שהם לשליש ולמחצה. (עין נמוקי המקראות על מגילת אסתר של הרב חרל"פ בסופו). בו ברגע שנצליח להכניסו בקרית האמת, כל שקר הוא בעיניו מיתה רוחנית.

נדמה לי שאין עצה אלא להסביר לילד, שכמו שאדם מקריב חייו למען חבריו, כך אדם מקריב אמיחתו למען חבריו או הקב"ה, וכמובן דבר זה נעשה מתוך יגון עמוק. ויש עוד הרבה לדון על זה. עד שיקויים בנו הפסוק (ישעיהו לח, יט). "אב לבנים: יודיע על אמתך".

ביה"ס בהתנחלות - עבר, הווה, עתיד // המזוהה היהודית עמוסי

פסח תשכ"ח - מיד עם עלייתנו לחברון נפתח במלון פארק ביה"ס. הייתה בס"ה כחה אחת א'-ב" מצרפות, למרות שהמקום היה "בית מלון" - לא היו בו תנאי למוד אידיאליים אך המטרה לתת לילדים מטרה דירבנה את העוסקים בחנוך ונעשו כל המאמצים שתינוקות של בית הבן לא יבטלו מלימודים.

בשנת תשכ"ט - העבר ביה"ס עם כל ההתנחלות לבנין הממשל. בשלב זה אישר משרד החנוך כחה אחת שהיחה למעשה שלש - א, ב, ג. העבודה התנהלה ללא תנאים מתאימים ללא ציוד, וללא חוזרים הראויים לשמש ככתות למוד. כי היחה זאת פשוט דירת מגורים, חצר ביה"ס היחה הפרוודור של הדירה אשר בעת הצורך שמש גם כחה. מס' התלמידים היחה 18.

לקראת תש"ל שופץ חלק מבנין הממשל ע"י משרד החנוך למטרה מיוחדת של ביה"ס. הוכשרו כתות, ואשרו שתי כתות. א-ב, ג-ד, מספר התלמידים 11. 3 תלמידי כתות ו-1 הוסעו יום-יום לירושלים לביה"ס נוה עציון בבית וגן.

הוכשרה חצר על מתקניה החיוניים כגון: נדנדות, מגלשה ארבע חול וכן גודרה לצורך בטחון הילדים.

לקראת שנת תשל"א - תפתחה אי"ה שלש כתות. מספר התלמידים יגיע לחמישה-עשר. ועקר שמחננו שיהיה השנה מנהל חדש, אשר ירכז את ביה"ס.

\* \* \* \*

מפי עוללים

ב ק י ט נ ה

כאשר באנו לקיטנה מאוד התרגשתי. ראיתי שיש הרבה דשא ועצים. אז כבר ידעתי שיהיה לי טוב בקיטנה. אחרי שהמדריכה הראתה לי איפוא אלון אז ראיתי כמה הרבה ילדים באים לקיטנה. והכרתי את החברות שישנו איתי בחדר. סידרתי את הפצי בתוך הארון, וישר הלכתי לברכה. כשהגעתי לברכה מאוד התרגשתי, מיפני שכל השנה לא התרחצתי בבריכה. כשניכנסתי לבריכה קצת פחדתי אבל במשך הזמן התרגלתי, למים הקרים ולעומק. נורא שמחתי להיות בבריכה. הלכתי עם חברתי למים העמוקים, והיכנסתי את ראשי למים. אחרי מיספר דקות

הודיע... המציל שהגיע הזמן לצאת. אחרי יציאתנו מהבריכה הלכתי עם קבוצתי לאכול בחדר אוכל ארוחת צהרים. אחרי שברכנו ברכת המזון מרכז הקיטנה הודיעה שהולכים למנוחת צהרים. כולם הלכו לנוח. אחרי מנוחת הצהרים הודיע המרכז ברמקול שקמים לאכול ארוחת 4.

כך עבר עלי יום שלם בקיטנה.

ברוריה ולדמן.

\* \* \* \*

### יריות בלילה / אליה, כתה ז'

שקט גמור השתרר באיזור... פתאום פילחו את אויר הלילה כעשרה צרורות ארוכות ובודדות... מיד עלה אדי הוא ה"גבר" שבחבורה עם המקלעון שלו על הגג, שכב על הבטן ו...בוס...בוס...טרח...ירה וירה. החיילים אשר שמעו כל זאת ממקום מגוריהם, החלו אף הם לירות. חלק מהם ירו מגג העמדה, וחלק פשוט עמדו בצד והתבוננו לכיוון ממנו שמעו את היריות... וירו בקיצור - "מקהלה מושלמת" - מקהלה בלי קצב אך בכל זאת - מקהלה.

אחי הקטן, אשר נבהל מכל בומבה, נבהל גם עתה... עמד חוור, שותק, והקשיב... אנחנו, הגדולים אשר כבר התרגלנו במשך הזמן לדברים מסוג זה, עמדנו ליד החלון והסתכלנו על חיילנו היורים.

אותו ערבי, אשר ירה את עשרת הצרורות נמלט כל עוד נפשו בו ובזה תמה הפרשה.

\* \* \* \*

### אנו לומדות בירושלים / אליה, כתה ז'

את הנוף מירושלים לחברון אני מכירה כבר בעל-פה. הנסיעות לבי"ס בירושלים מיגעות ומעייפות מאד, אך אין ברירה "ארץ ישראל נקנית ביסורים". למען האמת אני חצי ירושלמית, וחצי חברונאית, מפני שמחצית היום אני מבלה בירושלים והשאר בחברון.

לפעמים אני גומרת את הלימודים ב-12.45 והרכב מגיע רק ב-2.30... ולכן עלי לחכות עד שיגיע סוף סוף... כך בשרב וכך גם בגשם, אך אין ברירה...

בדרך הביתה, לחברון, כלם במתיחות, ביחוד כשעוברים על יד הכפר חלחול. שם יש שוק ערבי ושם זה המקום הנוח ביותר לזריקת רימונים. כלם יושבים במתיחות עם נשק דרוך, ואני מחזיקה את המחסניות ומשתעשעת בהם. למזלנו לא קרה אף מקרה מעציב במשך השנה.

סוף סוף הגיע החופשה ונקוה כי בשנה הבאה המצב ישתפר.

\* \* \* \*

### חיי הלילה בהתנחלות / רוח ולדמן

רבים האנשים הרוצים לדעת: מה עושים בחברון? במה עוסקים? ממה מתפרנסים? איך גרים? היכן קונים וכו' וכו'. אחת השאלות החוזרות ונשנות היא מה עושים בערבים, כיצד מבליים? ובכן כדי להסביר ולתאר מה עושים בערבים יש צורך לתאר את מבנה הישוב. בשלב זה מרכז הישוב הוא ישיבה פלוס נגריה פלוס מסעדה וכל השרותים הצמודים לישוב: בי"ס גן, מטבח, מכלת ועוד. בהתאם לכך גם מבנה האוכלוסיה שרובו הוא בחורי ישיבה וכל השאר כפי שציינתי. מטבע הדברים שבשלב זה הפעילות החברתית בערבים איננה מגוונת ביותר ומבוצעת לפי דרישת החברים. נתבקשתי אני לכתוב על הפעילות של הבנות. הבנות וכן הנשים בקשו להנות מן העובדה שישובנו ישיבה הוא ולהשתדל, ככל האפשר, לנצל את הזמן הפנוי בערבים כדי ללמוד אמונה. כמאמר הכתוב באיוב "הן יראת ה' היא חכמה" וחכמה צריכה עיון והעמקה ואין לקנותה בדרך שטחית.

ובמה העמקנו השנה? התקיימו שלשה שעורים. אחד ביום שני בערב והשני ביום רביעי. ובמוצ"ש אנחנו לומדים הלכות שבת שהן מסובכות מאד ויש צורך להבהירן בעקר לנשים. וכן הלכות שמירת הלשון. בשעור ביום שני עברנו במרוצת הזמן על שני נושאים: באחד למדנו את המאמר, מהלך האדיאות של הרב אברהם יצחק קוק זצ"ל. במאמר זה למדנו להכיר את ערכה המיוחד של האומה הישראלית כלאום. שכל יעודה האלקי יכול להתגלות בשלמות רק ע"י חיים לאומיים שלמים ויותר מכל למדנו להבין את ההתרחשויות של הדורות האחרונים בעם ישראל ולראות בהם תהליך של גאולה. גאולה זאת מתגלה בתחילה בתחיה הלאומית המדינית המהווה בסיס לגלוי הקדושה.

בנושא השנלי למדנו את מאמרו של הרב צבי יהודה קוק שליט"א "לצניעות וטהרה בישראל" בו למדנו, על מידותיהם המיוחדות של ישראל, הנובעות ומקשרות עם מידותיו של הקב"ה. הבנו שצניעות וטהרה אחזות ומקשרות הן בעז וגבורה כפי שאצל הקב"ה נאמר: "העז והענוה לחי עולמים" ביום רביעי למדנו בתחילה מכתבי השל"ה. סביו הם אנצילקלופדיה גדושה בחכמת הנסתר של קמיו ודרךנו היא להעדיף את התבן וההעמקה על הסדר. עכשיו אנחנו לומדות מכתבי המהר"ל מפראג שגאוניותו הגדולה היא להלביש את חכמת הנסתר במלים ברורות ומובנות.

לעתים אנחנו נהנים גם מארועים מיוחדים כגון קונצרט של רביעית כל מיתר שהופיעה כאן באחד מימי חנכה, או כנר יחיד שהופיע לפנינו בחורף. קיימנו גם מסיבות ראש חדש עם תזמורת, בעזרתם של ידידים מירושלים.

כדי לתת גם בטוי לרצון היצירה של הבנות, וכך גם לתת עיסוק קל יותר, הצינו לקיים חוג לציור בטיק. כבר קבלנו הדרכה לבצוע החוג. הובטח לנו ע"י מומחית שנקבל הדרכה גם כל אימת שנזהקק לה. נקוה בע"ה שבשנה הבאה נוכל לבצע תוכנית זו.

ובע"ה כשיגדל צבורנו עד פי עשרה למאתים וחמישים משפחות תהיה דרישה לגוון יותר ויותר את הפעילויות. נצטרך להקים ועדת תרבות שיהיה עליה לספק את דרישותיו של הצבור המגוון. ואז נוכל לומר שהתלנו בבנית אחת מחרבות ירושלים ואי"ה נזכה ונראה בבנינה המלא של ירושלים אמך.

החברים

דו"ח על פעולות הועד הדתי - חברון / חיים סימנס

ברוך שהחיינו וקימנו והגיענו לזמן הזה. היהודים חזרו לחברון ולכן עוד פעם צריכים שרותי דת בעיר הקודש חברון תובב"א, ובסיעתא דשמיא התחלנו לסדר עניני דת בעיר האבות.

מקוה (טהרה)

מיד אחרי עליית היהודים לחברון סדר משרד הבטחון תכנית בשביל מקוה, אבל לצערנו הרב לא התבצעה התכנית במשך יותר משנה. עם הקמתו של הועד הדתי פנה למשרד הבטחון ולמשרד הדתות לזרז



המשך